

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૩૨૮/૨૦૧૧

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હેમંત એમ. પ્રચ્છક

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	✓	

=====

જયાબેન તે લક્ષ્મણભાઈ સોંદરવા ની પત્ની

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી યોગેન્દ્ર ઠાકોર (૩૯૭૫)
સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૨, ૩ તરફે શ્રી પ્રવીણ ગોંડલીયા
(૧૯૭૪)
સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફે એ.પી.પી. સુશ્રી જ્યોતિ ભટ્ટ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હેમંત એમ. પ્રચ્છક

તારીખ : ૨૪/૦૭/૨૦૨૬

મૌખિક ચુકાદો

૧. અપીલકર્તા – મૂળ ફરિયાદીએ ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૭૨ હેઠળ વિદ્વાન ત્રીજા એડિશનલ સેશન્સ જજ, ભાવનગર મુકામે મહુવા (જે હવે પછી “ટ્રાયલ કોર્ટ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા સેશન્સ કેસ નં. ૨૧૪/૨૦૦૯ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૦૯.૦૯.૨૦૧૧ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે હાલની અપીલ દાખલ કરેલ છે, જેના દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટે મૂળ આરોપીઓને (હાલના સામાવાળાઓ) ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬, ૪૯૮એ, ૧૧૪ વગેરે હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકેલ છે.

૨. ફરિયાદપક્ષના કેસની ટૂંકી હકીકતો એવી છે કે આરોપી નં. ૧ અશ્વિનભાઈ રણછોડભાઈ એ યોગેશ્વરી ઉર્ફે વર્ષા (મૃતક) ના પતિ છે જ્યારે આરોપી નં. ૨ મણીબેન રણછોડભાઈ સાસુ છે અને બંને યોગેશ્વરી પ્રત્યે શારીરિક અને માનસિક ત્રાસ ગુજારતા હતા. વૈવાહિક જીવન દરમિયાન, બંને આરોપીઓ નજીવી બાબતો માટે શંકાશીલ સ્વભાવના કારણે અને ઓછું કરિયાવર લાવવા બાબતે તેને ત્રાસ આપતા હતા અને બંને આરોપીઓ માનસિક અને શારીરિક ત્રાસ ગુજારતા હતા તથા ઝઘડો કરતા હતા અને યોગેશ્વરીને માર મારતા હતા, અને તેથી, યોગેશ્વરીએ પોતાની જાતે કેરોસીન છાંટીને આગ ચાંપી આત્મહત્યા કરી લીધી હતી, જેના કારણે તેણી દાઝી જવાથી ઇજાઓ પામી હતી અને ઇજાઓના કારણે મૃત્યુ પામી હતી. જેથી, ઉપરોક્ત ગુનાઓ અંગે તળાજા પોલીસ સ્ટેશન સમક્ષ ફરિયાદી દ્વારા સી.આર. નં. આઈ-૧૦૦/૨૦૦૯ થી ફરિયાદ નોંધાવવામાં આવી હતી. પોલીસે ગુનાના સ્થળનું પંચનામું તૈયાર કર્યું હતું અને ધરપકડ પંચનામું તૈયાર કર્યા બાદ, આરોપીઓની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. તપાસ પૂર્ણ થતાં,

વિદ્વાન જે.એમ.એફ.સી. ની કોર્ટમાં ચાર્જશીટ રજૂ કરવામાં આવી હતી.

૨.૧ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આરોપીઓ વિરુદ્ધ ઉપરોક્ત ગુનાઓ માટે આંક ૮ થી તહોમતનામું ઘડવામાં આવ્યું હતું. તેઓને તે સમજાવવામાં આવતાં, આરોપીઓએ કોઈ ગુનો કર્યો હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. આરોપીઓએ તહોમતનામા સામે ગુનાની ના કબૂલી નિર્દોષ હોવાનું જણાવ્યું હતું અને કેસ ચલાવવાની માંગણી કરી હતી અને તેથી, વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો.

૩. કેસ સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષે નીચે મુજબના સાક્ષીઓની તપાસ કરેલ છે તેવું રેકર્ડ પરથી જણાય છે:

ફરિયાદીપ ક્ષના સાક્ષી નં.	સાક્ષીઓનું નામ	આંક
૧	ડો. ધીરજ મહેરામ અગ્રવાલ	૧૧
૨	કાનજીભાઈ હમીરભાઈ ગોહિલ	૨૨
૩	પ્રાણશંકર દેવજીભાઈ	૨૬
૪	જયાબેન લક્ષ્મણભાઈ સોંદરવા	૨૭
૫	લક્ષ્મણભાઈ મંગાભાઈ	૩૪
૬	ભાલાભાઈ જેઠાભાઈ	૩૫
૭	તેજબેન હીરાભાઈ	૩૬
૮	વિપિનભાઈ ભાનજીભાઈ વિંજુડા	૩૭
૯	ભાવેશભાઈ લક્ષ્મણભાઈ સોંદરવા	૪૦
૧૦	યોગરાજસિંહ ચંદ્રસિંહ ગોહિલ	૪૨
૧૧	ઠાકોરદાસ નારણદાસ દુર્ગીયા	૫૯
૧૨	રતિલાલ રાઘવજી સુરાણી	૬૪

જ. આ ઉપરાંત, ફરિયાદપક્ષે નીચે મુજબના દસ્તાવેજ પુરાવા પણ રજૂ કરેલ છે.

ક્રમ નં.	વિગત	આંક
૧	પી.એસ.ઓ. દ્વારા એમ. આર. વાસિયાને યાદી	૪૭
૨	વાસિયા દ્વારા પી.એસ.ઓ. ને યાદી	૪૮
૩	તપાસ અંગેનો હુકમ	૪૪
૪	મુલાકાત માટે નાયબ પોલીસ અધિક્ષક (ડીવાય.એસ.પી.) ને યાદી	૪૯
૫	એફ.આઈ.આર.	૨૮
૬	લગ્ન કંકોતરી	૨૯
૭	ઘટનાસ્થળનું પંચનામું	૨૩
૮	સિવિલ સર્જનને રિપોર્ટ	૧૪
૯	ઈન્કવેસ્ટ પંચનામું	૧૫
૧૦	પોસ્ટમોર્ટમ માટે યાદી	૧૩
૧૧	પોસ્ટમોર્ટમ નોંધ	૧૨
૧૨	વિસેરા મોકલવા માટે એમ.ઓ. ની યાદી	૧૬
૧૩	એફ.એસ.એલ. સ્થળ મુલાકાત અહેવાલ	૫૦
૧૪	ફેક્સ સંદેશાઓ	૫૧, ૪૫, ૪૬
૧૫	એફ.એસ.એલ. માં મુદ્દામાલ મોકલવા અંગેનો જાવક પત્ર	૬૫
૧૬	એફ.એસ.એલ. ની પહોંચ અને મોકલવાનો પત્ર	૬૬, ૬૭, ૬૮
૧૭	એફ.એસ.એલ. ની પહોંચ	૬૯
૧૮	એફ.એસ.એલ. નો મોકલવાનો પત્ર	૭૦
૧૯	સિરોલોજીકલ રિપોર્ટ	૭૧
૨૦	એફ.એસ.એલ. ની પહોંચ અને મોકલવાનો પત્ર	૭૨, ૭૩, ૭૪
૨૧	સિરોલોજીકલ રિપોર્ટ	૭૫
૨૨	એફ.એસ.એલ. દ્વારા મુદ્દામાલ મેળવ્યાની પહોંચ	૭૬
૨૩	સિરોલોજીકલ પરીક્ષણનું પરિણામ	૭૭

ક્રમ નં.	વિગત	આંક
૨૪	સ્ટેશન ડાયરી નોંધ	૪૩
૨૫	પોસ્ટમોર્ટમ કરવા માટે એકિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટને વિનંતી	૫૨
૨૬	સ્ટેશન ડાયરી નોંધ	૫૩
૨૭	ખાતું ખોલાવવાનું ફોર્મ	૬૦
૨૮	મૃતકનું પરિણામ	૬૧
૨૯	રેશનકાર્ડ	૬૨
૩૦	ખાતાનું સ્ટેટમેન્ટ	૬૩
૩૧	આરોપીનું નિવેદન	૭૮
૩૨	પોલીસ કમિશનર, રાજકોટને કરેલ અરજીની નોંધણી	૮૧

૫. પુરાવો પૂર્ણ થયા બાદ, ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીઓના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હતા જેમાં તેઓએ કોઈ ગુનો કર્યો હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે તેઓ નિર્દોષ છે.

૬. બંને પક્ષોને સાંભળ્યા બાદ અને રેકર્ડ પરના પુરાવા ધ્યાને લીધા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા આરોપીઓને તેમની સામે લગાવવામાં આવેલા તમામ આરોપોમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકેલ છે.

૭. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છોડી મૂકવાના ઉપરોક્ત ચુકાદા અને હુકમથી નારાજ અને અસંતુષ્ટ થઈને, અપીલકર્તા – મૂળ ફરિયાદીએ હાલની અપીલ દાખલ કરેલ છે.

૮. અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ યોગેન્દ્ર ઠાકોર, સામાવાળા નં. ૨ અને ૩ તરફે વિદ્વાન વકીલ પ્રવીણ ગોંડલીયા અને સામાવાળા નં. ૧ – રાજ્ય તરફે

વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર જ્યોતિ ભટ્ટને સાંભળવામાં આવ્યા.

૮. અપીલકર્તા તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઠાકોરે અપીલ મેમોમાં વર્ણવેલ હકીકતો જ રજૂ કરેલ છે અને એવી પણ રજૂઆત કરેલ છે કે ફરિયાદપક્ષે સાક્ષીઓની તપાસ કરેલ છે અને દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કરેલ છે, તેમ છતાં, ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવામાં તે બાબતોને તેના સાચા અને યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાને લીધી નથી. વિદ્વાન વકીલે સમગ્ર મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓનો સંદર્ભ આપતાં વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ પર પ્રહાર કર્યો હતો અને રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીઓને કથિત ગુના સાથે જોડતા પુરાવાઓને તેના યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાનમાં લીધા નથી અને ફરિયાદપક્ષ પણ આરોપીઓ સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપો સાબિત કરવામાં સક્ષમ રહ્યો છે. સાક્ષીઓના પુરાવા અને આરોપીઓ વિરુદ્ધ એકત્રિત કરવામાં આવેલી સામગ્રીનો સંદર્ભ આપતાં, વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદપક્ષે સાક્ષીઓની તપાસ કરીને આરોપીઓ વિરુદ્ધ કેસ સ્થાપિત કર્યો છે, જેમણે ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું છે, તેમ છતાં, ટ્રાયલ કોર્ટે આ સાક્ષીઓના પુરાવાને ફગાવી દીધો છે અને અવિશ્વાસપાત્ર ગણ્યો છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે સાક્ષીઓએ ફરિયાદપક્ષના કેસને સંપૂર્ણ સમર્થન આપ્યું છે, છતાં પણ ટ્રાયલ કોર્ટે તેની મૂલવણી કરી નથી અને નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો ચુકાદો અને હુકમ પસાર કર્યો છે જે ગેરકાયદેસર અને અયોગ્ય છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તે સ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ છે કે જો એક જ સાક્ષીનો પુરાવો વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર હોય તો તે દોષિત ઠરાવવા માટે પૂરતો છે અને

હાલના કેસમાં, તમામ સાક્ષીઓના પુરાવા વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર હોવા છતાં, કોઈ યોગ્ય કારણ વિના, ટ્રાયલ કોર્ટે સાક્ષીઓના પુરાવાને અવિશ્વાસપાત્ર ગણી ફગાવી દીધા છે.

૮.૧ અપીલકર્તા તરફેના વિદ્વાન વકીલે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો રેકર્ડ પરના પુરાવાઓથી વિપરીત છે, મહત્વપૂર્ણ પુરાવાઓની ખોટી મૂલવણી પર આધારિત છે અને પરિણામે ન્યાયનો અનર્થ થયો છે તથા વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધેલા તારણો વિકૃત અને કાયદાની દ્રષ્ટિએ અસમર્થનીય છે, જેથી આ કોર્ટે તેની અપીલ હકૂમતનો ઉપયોગ કરીને હસ્તક્ષેપ કરવાની જરૂર છે. અપીલકર્તા તરફેના વિદ્વાન વકીલે એવી પણ રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટે એવું ઠરાવવામાં મહત્વની ભૂલ કરી છે કે ફરિયાદપક્ષ વાજબી શંકાથી પર પોતાનો કેસ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે અને ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધેલા તારણો વિકૃત, ગેરકાયદેસર અને રેકર્ડ પરના પુરાવાઓથી વિપરીત હતા. અપીલકર્તા તરફેના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે મૃતક અને આરોપી નં. ૧ ના લગ્ન ૦૧.૦૩.૨૦૦૯ ના રોજ સંપન્ન થયા હતા અને કથિત ઘટના ૦૯/૧૦.૦૮.૨૦૦૯ ના રોજ એટલે કે છ મહિનાના સમયગાળામાં બની હતી અને ઘટના સમયે મૃતક ત્રણ મહિનાનો ગર્ભ પણ ધરાવતી હતી. અપીલકર્તા તરફેના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદપક્ષે એ હકીકત સાબિત કરી હતી કે મૃતકનું મૃત્યુ દાઝી જવાથી થયેલી ઈજાઓના કારણે થયું હતું, તેમ છતાં, ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કર્યો છે, જે યોગ્ય અને ઉચિત નથી.

અપીલકર્તા તરફેના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે મૃતક અને આરોપી નં. ૧ ના વૈવાહિક જીવનનો સમયગાળો માત્ર પાંચ મહિનાનો હતો, તેથી પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૧૩ ને જોતાં આત્મહત્યા માટે દુષ્પ્રેરણ અંગેનું અનુમાન થાય છે અને તેથી ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સદર પાસાનો વિચાર કરવામાં આવ્યો નથી. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આરોપીઓ દ્વારા રક્ષાબંધનની ઘટના અંગે બચાવ લેવામાં આવ્યો હતો, તેમ છતાં, ટ્રાયલ કોર્ટે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા સાબિત કરાયેલી એ હકીકતની મૂલવણી કરવામાં ભૂલ કરી છે કે આરોપી નં. ૧ મૃતકના ચારિત્ર્ય પર શંકા કરતો હતો.

૮.૩ વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઠાકોરે સી. મુનીઅપ્પન વિ. સ્ટેટ ઓફ તમિલનાડુ, (૨૦૧૦) ૯ એસ.સી.સી. ૫૬૭ માં નોંધાયેલ નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપ્યો હતો અને તેના પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા – ૪૪ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે:

“૪૪. કોઈ કેસમાં અત્યંત ખામીયુક્ત તપાસ હોઈ શકે છે. જો કે, તપાસ અધિકારી (આઈ.ઓ.) દ્વારા કોઈ ક્ષતિ કરવામાં આવી છે કે કેમ અને આવી ક્ષતિના કારણે આરોપીને કોઈ લાભ આપવો જોઈએ કે કેમ તેની ચકાસણી કરવાની રહે છે. આ મુદ્દે કાયદો સુસ્થાપિત છે કે તપાસમાં ખામી એ પોતે જ નિર્દોષ છોડી મૂકવા માટેનું કારણ બની શકે નહીં. જો આવી ઉપજાવી કાઢેલી અથવા બેદરકાર તપાસને અથવા ઉપરછાંદી તપાસ દ્વારા કરાયેલા લોપ કે ક્ષતિઓને પ્રાથમિકતા આપવામાં આવે, તો ફોજદારી ન્યાય વહીવટમાં લોકોની શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસ ડગી જશે. જ્યાં

તપાસ એજન્સી તરફથી બેદરકારી અથવા ક્ષતિઓ વગેરે થઈ હોય જેના પરિણામે ખામીયુક્ત તપાસ થઈ હોય, ત્યાં કોર્ટની કાનૂની ફરજ બને છે કે તે આવી ક્ષતિઓથી પર રહીને ફરિયાદપક્ષના પુરાવાની કાળજીપૂર્વક ચકાસણી કરે, જેથી જાણી શકાય કે સદર પુરાવો વિશ્વસનીય છે કે નહીં અને તે કઈ હદ સુધી વિશ્વસનીય છે તથા શું આવી ક્ષતિઓએ સત્ય શોધવાના ઉદ્દેશ્યને અસર કરી છે કે કેમ. તેથી, ફોજદારી ટ્રાયલમાં તપાસ એ ન્યાયિક ચકાસણી માટેનું એકમાત્ર ક્ષેત્ર નથી. કેસમાં ટ્રાયલના તારણને માત્ર તપાસની પ્રામાણિકતા પર નિર્ભર રહેવા દઈ શકાય નહીં. (જુઓ: ચંદ્ર કાંત લક્ષ્મી વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૪ એસ.સી. ૨૨૦; કરનેલ સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ મધ્ય પ્રદેશ, (૧૯૯૫) ૫ એસ.સી.સી. ૫૧૮; રામ બિહારી યાદવ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૮ એસ.સી. ૧૮૫૦; પારસ યાદવ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૯ એસ.સી. ૬૪૪; સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક વિ. કે. ચારપ્પા રેડ્ડી, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૦ એસ.સી. ૧૮૫; અમર સિંહ વિ. બલવિંદર સિંહ, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૩ એસ.સી. ૧૧૬૪; અદ્વારખા કે. મન્સૂરી વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૨ એસ.સી. ૧૦૫૧; અને રામ બલી વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., એ.આઈ.આર. ૨૦૦૪ એસ.સી. ૨૩૨૯). આરોપી નં. ૪ ની ધરપકડ”

૮.૪ વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઠાકોરે આ કોર્ટ દ્વારા સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. ધવલકુમાર ઉપદેશભાઈ પટેલ વિથ હસુમતીબેન કિરીટભાઈ પટેલ વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત,

૨૦૨૧ (૧) જી.એલ.આર. ૨૮૯ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદાનો સંદર્ભ આપ્યો હતો અને તેના પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં આ કોર્ટે પેરા – ૪૨, ૪૩ અને ૪૯ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે:

“૪૨. સમગ્રતયા, જો આ તમામ સાક્ષીઓના પુરાવાની મૂલવણી કરવામાં આવે, તો કોઈપણ સંકોચ વિના કહી શકાય કે તે એક અત્યંત મહત્વપૂર્ણ હકીકત તરફ દોરી જાય છે કે માંડ છ મહિનાથી પરણેલી મૃતક યુવતીએ સાસરીયાઓ દ્વારા અને ખાસ કરીને પતિ દ્વારા કરવામાં આવતી હેરાનગતિ અંગે માતાપિતાને ફરિયાદ કરી હતી. યુવતી જ્યારે અસ્વસ્થ હતી અને તેના ભાઈ દ્વારા તેણીને હોસ્પિટલ લઈ જવાની જરૂર હતી તેવા સમયે પણ પતિએ યુવતીને પિયરમાં છોડી દેવાનું કેવી રીતે પસંદ કર્યું તે ઘટનાઓની પણ વિગતો આપવામાં આવી છે. ઊલટતપાસમાં, એવા સૂચનો કરવામાં આવ્યા છે કે તેણીને સ્ત્રીરોગ સંબંધિત તબીબી સમસ્યાઓ હતી અને તે બાબત છુપાવવામાં આવી હતી, પરંતુ જ્યારે યુવતીને તેના પતિના સહકાર અને ટૂંકની સૌથી વધુ જરૂર હતી ત્યારે તેણીને હેરાન કરવાનું કે પિયરમાં છોડી દેવાનું તે ભાગ્યે જ કોઈ કારણ હોઈ શકે. વળી, યુવતીના સામાવાળા નં. ૧ સાથે લગ્ન કરાવવામાં યુવતીના માતાપિતા તરફથી કોઈ બાબત છુપાવવામાં આવી હોવા અંગે ઊલટતપાસમાં ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલી દલીલને સમર્થન આપે તેવું કશું જ રેકર્ડ પરથી બહાર આવતું નથી. એવું જણાય છે કે ક્યાં તો કુપોષણના કારણે અથવા માસિક ધર્મની સમસ્યાના કારણે અથવા

વાચરલ ઇન્ફેક્શન કે ડેન્ગ્યુ વગેરેના અન્ય કોઈપણ કારણોસર તેણીનું હિમોગ્લોબિનનું સ્તર નોંધપાત્ર રીતે ઘટી ગયું હતું, જેવો અભિપ્રાય પોસ્ટમોર્ટમ કરનાર તબીબે પોતાની ઊલટતપાસમાં આપ્યો છે. વળી, એ રેકર્ડ પરની બાબત છે કે પિયરમાં તબીબ દ્વારા તેણીની યોગ્ય સારવાર કરવામાં આવ્યા બાદ તેણીએ હિમોગ્લોબિનનું સ્તર ૧૦% સુધી પુનઃ પ્રાપ્ત કરી લીધું હતું. લગ્ન પછી જૈવિક અને હોર્મોનલ ફેરફારો તદ્દન કુદરતી બાબત છે અને તે સ્વાસ્થ્ય સંબંધિત કેટલીક સમસ્યાઓ પેદા કરી શકે છે અને જેમ તબીબે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે તેણીને મહિનામાં બે વાર માસિક ધર્મ આવવો તે પણ હિમોગ્લોબિનનું નીચું સ્તર હોવાનું કારણ હોઈ શકે છે અને તે નબળાઈના કારણે અથવા વિવિધ કારણોસર પણ થઈ શકે છે, પરંતુ, તે બાબત વ્યવહારમાં કંઈક શંકાસ્પદ હોવાની શંકા કરવા માટે ચોક્કસપણે કોઈ આધાર પૂરો પાડી શકતી નથી. અને તે ચોક્કસપણે કોઈપણ વ્યક્તિ સાથે, ખાસ કરીને કાયદેસર રીતે પરણેલી પત્ની સાથે ગેરવર્તણૂક કરવાનું કારણ બની શકે નહીં, જેને નવા વાતાવરણમાં સમાયોજિત થવાનો અને અનુકૂળન સાધવાનો પણ અધિકાર છે. ત્યારબાદ પણ, સાક્ષીઓના પુરાવા પરથી તદ્દન સ્પષ્ટ થાય છે કે પતિએ કોઈપણ કારણ વિના ઉદ્ધતાઈપૂર્વક એવું જણાવીને પોતાનું ઘર છોડી દીધું હતું કે તે યુવતી સાથે રહેવામાં અનુકૂળતા અનુભવતો નથી અને જો તે તેના સાસરે રહેવાનું ચાલુ રાખશે, તો તે એક જ છત નીચે રહેવા તૈયાર નથી. ઘણી સમજાવટ પછી તેને પોતાના ઘરે પાછો

લાવવામાં આવ્યો હતો અને તેણે તેણીની સાથે રહેવાનું શરૂ કર્યું હતું. આ એક ખૂબ જ નજીવી ઘટના લાગી શકે છે અને એવું પણ લાગી શકે છે કે તે દંપતી વચ્ચેના કોઈ વિવાદના કારણે જતો રહ્યો હતો અને માતાપિતા દ્વારા સમજાવટથી પાછો લાવવામાં આવ્યો હતો. કોઈએ એ ન ભૂલવું જોઈએ કે ભવિષ્યના પોતાના તમામ સપનાઓ સાથે સાસરે અને ખાસ કરીને પોતાના પતિ પાસે આવેલી યુવતી માટે આ શરૂઆતના મહિનાઓ હતા અને તેણીને પોતાના સાસરે ખુદ પતિ દ્વારા જ પોતે અનિચ્છનીય હોવાનો અહેસાસ કરાવવામાં આવ્યો હતો. તમામ પ્રતિકૂળતાઓ સામે અને એવા સમયે જ્યારે સંબંધોનો સેતુ હજુ બહુ મજબૂત ન હોય, ત્યારે એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે પતિ નવપરિણીત દુલ્હનને ટેકો આપશે જે પોતાના તમામ સ્વજનોને પાછળ છોડીને એવા વાતાવરણમાં આવે છે જે તેના માટે તદ્દન નવું અને કેટલીકવાર અજાણ્યું હોય છે. વળી, અહીં એ બાબતનો ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે કે આ ઘટના ત્યારે બની હતી જ્યારે તેણીને હિમોગ્લોબિનમાં તીવ્ર ઘટાડા સાથે તેના પોતાના નસીબ પર છોડી દેવામાં આવી હતી અને જ્યારે તે પોતાની તંદુરસ્તી પુનઃ પ્રાપ્ત કરીને અને પોતાને સાજી કરીને પિયરથી પરત આવી હતી. તેણીનું સ્વાગત કરવાની ભાવના કે જ્યારે તેણીને તેની જરૂર હતી ત્યારે તેની પડખે ન ઊભા રહેવાનો કોઈ પશ્ચાતાપ કરવાને બદલે, આ કૃત્ય એક મોટો આઘાત બની શકે છે અને તે સામાવાળા નં. ૧ તરફથી ચોક્કસપણે ફૂરતા અને ત્રાસ સમાન ગણાશે.

૪૩. ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજ પુરાવા પરથી જો બે મંતવ્યો શક્ય હોત, તો એપેલેટ કોર્ટ હસ્તક્ષેપ કરવામાં સાવચેતી રાખવી પડી હોત. જો કે, અહીં તમામ નજીકના સંબંધીઓ એટલે કે માતાપિતા અને ભાઈ-બહેનો કે જેમની આગળ સામાન્ય રીતે દીકરી વિશ્વાસ રાખીને વાત કરતી હોય, તેઓએ કોઈ પણ અસ્પષ્ટતા વિના સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે પતિ દ્વારા તેણીને અનિચ્છનીય હોવાનો અહેસાસ કરાવવા માટે કેવા પ્રયાસો કરવામાં આવ્યા હતા. ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપનાર પડોશીને મૃતક છોકરીના પિતા દ્વારા વિગતો જણાવવામાં આવી હતી તેમ માની લઈએ તો પણ, તેણીની માતા, પિતા અને ભાઈ તમામ પાસે સીધી માહિતી હતી અને તેવી જ રીતે, તેણીની પોતાની બહેનપણી પણ સાસરીમાં શું ચાલી રહ્યું હતું તેનાથી વાકેફ હતી. જે છોકરીના નવા નવા લગ્ન થયા છે અને જેને પોતાના ભવિષ્ય માટે આશાઓ અને આકાંક્ષાઓ છે, તેણી નજીકના પરિવાર સિવાય અન્ય કોઈને આ વિગતો જણાવે તેવી અપેક્ષા રાખી શકાય નહીં. આ કોર્ટ એ બાબતથી પણ વાકેફ છે કે જે વર્ષે છોકરીનું મૃત્યુ થયું તે વર્ષના જૂન મહિનામાં, બંને માતાપિતાએ અલબત્ત જ્ઞાતિના અન્ય સભ્યો સાથે હરિદ્વારની મુલાકાત લીધી હતી જ્યાં છોકરીના સસરા અને સાસુ બંને પણ જોડાયા હતા. સસરાએ લગ્નની વ્યવસ્થા કરવામાં પણ પરિવારને મદદ કરી હતી. હરિદ્વારની આ યાત્રા સંબંધોને સુધારવા માટે સદ્ભાવનાપૂર્ણ પહેલનો એક પ્રયાસ હતો જે સંબંધો પહેલેથી જ તદ્દન

નાજુક હતા. એવી શક્યતાને પણ નકારી શકાય નહીં કે પતિ પત્નીને રાખવા ઈચ્છુક ન હતો અને તે તેણી પ્રત્યે શત્રુતાપૂર્ણ વલણ ધરાવતો હતો, માતાપિતા પણ છોકરીને પોતાની પત્ની તરીકે ન રાખવાના તેના આગ્રહ સામે લાચાર હતા. આ કોર્ટે વધુમાં એ પણ નોંધવું જરૂરી છે કે જ્યારે છોકરીએ આત્મહત્યા કરી ત્યારે છોકરાના માતાપિતાએ સાચી હકીકતો જણાવી ન હતી અને હકીકતમાં, તેણીને દાંતની કેટલીક તકલીફ છે અને હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવી છે તેમ કહીને માતાપિતાને ગેરમાર્ગે દોર્યા હતા. જ્યારે તેઓ ઘરેથી નીકળ્યા ત્યારે તેમને જાણ થઈ કે તેણીને સિવિલ હોસ્પિટલના ટ્રોમા વોર્ડમાં લઈ જવામાં આવી છે. આ કોર્ટે સાસુ, સસરા અને દિયર બંનેને શંકાનો લાભ આપવાનું યોગ્ય માને છે અને આ અસત્યને તેમની સામે ધ્યાને લેતી નથી કારણ કે ટેલિફોન પર અથવા અણઘડ રીતે ફરિયાદીની પુત્રીના મૃત્યુનું સત્ય જાહેર કરવાથી તેણીના માતાપિતાને ભારે આઘાત લાગી શક્યો હોત. કોર્ટે દ્વારા એ સ્વીકારવું જરૂરી છે કે ભારતીય વાતાવરણમાં અને ખાસ કરીને નવપરિણીત યુગલના જીવનમાં માતાપિતા અને વડીલોની ભૂમિકા ખૂબ મહત્વપૂર્ણ છે. તેઓ નવી પેઢી માટે મિત્ર, ફિલસૂફ અને માર્ગદર્શક તરીકે વર્તે છે અને તેમની અંગત મહત્વાકાંક્ષાઓ અને ઈચ્છાઓને દબાવવાને બદલે અથવા નવી પેઢીના જીવન પર પોતાના વિચારો લાદવાને બદલે પોતાના અનુભવો અને શાણપણથી તેમના જીવનને સમૃદ્ધ બનાવે છે. મૃતક છોકરીના સાસરીયાઓ યુવાન પરિણીત યુગલના જીવનમાં આવા

માર્ગદર્શક અને ફિલસૂફની ભૂમિકા ભજવવામાં નિષ્ફળ ગયા હોય તેવું જણાય છે, તેમ છતાં, તે પોતે જ તેમના કૃત્યોને સામાવાળા નં. ૨, ૩ અને ૪ ને શંકાનો લાભ આપવાના તારણમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે ગુનાહિત બનાવતું નથી. વળી, આઈ.ઓ. દ્વારા નોંધાયેલી પ્રારંભિક લેખિત રજૂઆતમાં આ ત્રણેય વિરુદ્ધ શારીરિક મારપીટ અથવા ત્રાસની કોઈ વિગતોની ગેરહાજરીએ, તમામ આરોપોમાંથી શંકાનો લાભ મેળવવાના તેમના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ ન કરવા માટે આ કોર્ટને પ્રભાવિત કરી છે.

૪૮. જ્યાં સુધી આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણના પ્રશ્નનો સંબંધ છે, ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૧૩એ આ કોર્ટને એવું અનુમાન કરવાની મંજૂરી આપે છે કે જો સાસરીયાઓ અથવા પતિ દ્વારા કરવામાં આવેલ આવો ત્રાસ રેકર્ડ પર આવતા પુરાવા દ્વારા પૂરતા પ્રમાણમાં સ્થાપિત થયો હોય, કેસના અન્ય તમામ સંજોગોને ધ્યાને રાખીને કે આત્મહત્યા કરવાનું કૃત્ય તેણીના પતિ દ્વારા દુષ્પ્રેરિત કરવામાં આવ્યું હતું, જો લગ્નનો સમયગાળો સાત વર્ષથી ઓછો હોય, તો અહીં ફૂરતાનો અર્થ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૮૮એ માં દર્શાવ્યા મુજબનો જ રહેશે. ફરિયાદપક્ષના બિન-શિખવાડેલા સાચા સાક્ષીઓના પુરાવામાં જોવા મળતી તમામ સ્વાભાવિક ખામીઓ અને મર્યાદાઓને ધ્યાનમાં લેતાં, એવું ઠરાવી શકાય કે પતિનું ઇરાદાપૂર્વકનું વર્તન એવું હતું કે જેનાથી તે જાણતો હતો કે તેની પત્નીને માનસિક અને શારીરિક ઈજા

પહોંચવાની શક્યતા છે અથવા તેણીને પાછા ન ફરી શકાય તેવા તબક્કે ધકેલી દેવાની શક્યતા છે. અગાઉ ચર્ચા કર્યા મુજબ, જ્યારે કોઈ પરિણીત સ્ત્રીનું મૃત્યુ તેણીના લગ્નના ૭ વર્ષની અંદર સામાન્ય અને કુદરતી ન હોય તેવા સંજોગોમાં થાય છે, ત્યારે ફૂરતા અને ત્રાસ ગુજારનાર પતિને આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણા માટે કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠરાવવા માટે કલમ ૧૧૩એ આકર્ષિત થશે. એ જરૂરી નથી કે જીવનનો અંત લાવવાના કૃત્યની બરાબર પહેલાં જ આવું ફૂરતાનું કૃત્ય બન્યું હોવું જોઈએ, કારણ કે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૯૮એ સાથે વાંચતાં કલમ ૩૦૬ અને પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૧૩એ સતત અને અવિરત ચાલતા બનાવોને આવરી લેવા માટે પૂરતી વ્યાપક છે. ઉપર વિગતવાર જણાવ્યા મુજબ વિવિધ કારણોસર ભોગ બનનાર પર ગુજારવામાં આવેલી ફૂરતા અને ત્રાસના પરિણામે લગ્નના ૭ વર્ષની અંદર સામાન્ય સંજોગો સિવાય મૃત્યુ થયું હોવાથી, પતિનો ગુનો તમામ વાજબી શંકાઓથી પર સાબિત થાય છે અને પરિણામે, નીચે મુજબનો હુકમ કરવામાં આવે છે.”

૮.૫ ઉપરોક્ત દલીલો ઉપરાંત, વિજ્ઞાન વકીલ શ્રી ઠાકોરે નીચે મુજબની લેખિત રજૂઆતો રજૂ કરેલ છે:

“૩. પુરાવાની મૂલવણી

(૧) મૃતકની માતા (ફરિયાદી) (અપીલકર્તા) : ફરિયાદીની આંક-૨૭ પર ઊલટતપાસ કરવામાં આવી હતી, જેમાં તેણીની મુખ્ય તપાસના

પેરા-૩ માં તેણીએ જણાવ્યું હતું કે આ ઘટના [લગ્નના] આશરે દસ મહિના પછી બની હતી, અને તે રાત્રે, તેણી અને તેણીનો પુત્ર ઘરે હતા જ્યારે તેણીના પતિ દ્વારકા ખાતે બેન્ડસ્ટેન્ડ ડ્યૂટી પર હતા. ત્યારબાદ, તેણીની પુત્રીના સાસરી પક્ષના ચાર લોકો તેમના ઘરે આવ્યા અને તેમને જાણ કરી કે તેમની પુત્રી અસ્વસ્થ છે. તેવી જ રીતે, તેણીની જુબાનીના પેરા-૪ માં તેણીએ જણાવ્યું હતું કે: “આ ઘટનાનું કારણ એ હતું કે મારા જમાઈ મારી પુત્રી પર શંકા કરતા હતા અને અપૂરતું દહેજ લાવ્યા હતા; માનસિક ત્રાસના કારણે, અને દહેજની માંગણી તથા તેણીની સાસુની ઉશ્કેરણીના કારણે આ ઘટના બની હતી, અને મારી પુત્રીએ કંટાળીને પોતાની જાતને આગ ચાંપી આત્મહત્યા કરી લીધી હતી.” ત્યારબાદ, આગળ જતાં તેણી જણાવે છે: “આઠ દિવસ પછી, જ્યારે પોલીસ ફરીથી પાછી આવી, ત્યારે તેઓએ મને પૂછ્યું, અને મેં મારી ફરિયાદમાં જે કંઈ જણાવ્યું હતું, મેં પોલીસને એ જ કહ્યું કે મારી પુત્રીના ચારિત્ર્ય પર તેણીના પતિ દ્વારા શંકા કરવામાં આવતી હતી, તેણીના પતિ તેણીને દહેજ બાબતે મેણાં મારતા હતા, અને તેણીની સાસુ ઉશ્કેરણી કરતી હતી – આ વાત મેં પોલીસને જણાવી હતી.” ફરિયાદીના આ નિવેદનને આરોપી પક્ષ દ્વારા ઊલટતપાસમાં વિરોધાભાસી (ઇનકારના સ્વરૂપમાં) હોવાનું કહી પડકારવામાં આવ્યું છે. જો કે, અમારા નમ્ર અભિપ્રાય મુજબ, અપીલકર્તાની આદરપૂર્વકની રજૂઆતમાં સદર ઊલટતપાસમાંથી નોંધપાત્ર વિપરીત કશું જ બહાર આવતું નથી.

આદરપૂર્વક રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઘટના બન્યા પછી તરત જ મૃતકની માતા ભારે આઘાત અને માનસિક ત્રાસની સ્થિતિમાં હતી. આવા સંજોગોમાં, તે સ્વાભાવિક છે કે તેણી વહેલી તકે દરેક ઝીણવટભરી વિગત અથવા ચોક્કસ હકીકત વર્ણવી શકી ન હતી. કાયદો માન્ય રાખે છે કે આવા તણાવ હેઠળ આપવામાં આવેલા નિવેદનો સંપૂર્ણ અથવા અત્યંત વિગતવાર હોવાની અપેક્ષા રાખી શકાય નહીં. તેથી, ઘટના પછી તરત જ અમુક વિગતો જાહેર કરવામાં આવી ન હતી માત્ર તેટલા કારણસર બચાવ પક્ષ કોઈ ફાયદો મેળવી શકે નહીં. આવા લોપ ન તો મહત્વપૂર્ણ છે કે ન તો ફરિયાદપક્ષના કેસને અવિશ્વસનીય બનાવવા માટે પૂરતા છે, ખાસ કરીને જ્યારે તેઓને સંતોષકારક રીતે સમજાવવામાં આવ્યા હોય અને તે એવી વ્યક્તિના સ્વાભાવિક માનવીય વર્તન સાથે સુસંગત હોય કે જેણે હમણાં જ પોતાની પુત્રી ગુમાવવાનો આઘાત સહન કર્યો હોય.

(૨) લક્ષ્મણભાઈ મંગાભાઈ સોંદરવા (મૃતકના પિતા) નો પુરાવો : મૃતકના પિતા લક્ષ્મણભાઈ મંગળભાઈ સોંદરવાની આંક-૩૪ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમની મુખ્ય તપાસમાં પાના-૪ પર સ્પષ્ટપણે જુબાની આપી હતી કે: “મારી પુત્રીના આત્મહત્યા દ્વારા થયેલા મૃત્યુનું કારણ એ હતું કે મારી પુત્રી શારીરિક અને માનસિક ત્રાસ ભોગવતી હતી, અને તેણીનો પતિ તેણીના ચારિત્ર્ય બાબતે શંકાશીલ સ્વભાવનો હતો. આરોપીઓએ દહેજની માંગણી કરી હતી અને સારા કરિયાવરની માંગણી કરી હતી, અને મૃતકને હેરાન કરતા હતા. આ બાબત લગ્ન પછી પણ ચાલુ

રહી હતી. અને આ હકીકત મને મારી પુત્રી-મૃતક દ્વારા જણાવવામાં આવી હતી, અને તેણીએ મને ફોન દ્વારા પણ જાણ કરી હતી કે તેણીનો પતિ તેણી પર ત્રાસ ગુજારે છે, અને તેણીની સાસુ તેને ઉશ્કેરે છે.”

આ ઉપરાંત, આરોપી નં. ૧ શંકાશીલ સ્વભાવનો હતો તે દર્શાવવા માટે, મુખ્ય તપાસમાં વધુમાં જણાવાયું છે કે: “મારી પુત્રી તળાજા ખાતે રહેતી હતી, અને એકવાર જ્યારે તે વેકેશન દરમિયાન રાજકોટ આવી હતી, અને જ્યારે મૃતક અને સામાવાળા નં. ૨ ત્રિકોણ બાગ ખાતે આઈસગોલા ખાવા ગયા હતા (ઘટના).

બીજી ઘટના જ્યારે તેઓ આબુ પ્રવાસે ગયા હતા અને તે સમયે જે ઘટના બની હતી તે વિગતવાર જણાવવામાં આવી હતી. જે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે આવી નજીવી બાબતો પર આરોપી (પતિ) મૃતક પર શંકા કરતો હતો અને તેના પર માનસિક અને શારીરિક ત્રાસ ગુજારતો હતો”.

એ નોંધવું પ્રસ્તુત છે કે રાજકોટ બગીચાની આ ઘટના અંગે, આ સંબંધમાં દસ્તાવેજી પુરાવા ફરિયાદી તરફથી આંક-૮૦ તરીકે રજૂ કરવામાં આવ્યા છે, અને તમામ સંબંધિત કાગળો આંક-૮૧ પર રજૂ કરવામાં આવ્યા છે. તેમાં, રાજકોટ એ ડિવિઝન પોલીસ સ્ટેશનના એ.પી. નં. ૩૧૭/૦૯ તારીખ ૨૧/૫/૦૯ ના કાગળોની ખરી નકલ રજૂ કરવામાં આવી છે, જેમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે આરોપી નં. ૧ (પતિ) અને યોગેશ્વરીબેન જ્યારે ફરતા હતા ત્યારે બે વ્યક્તિઓએ તેમના વર્તન પર શંકા રાખીને તેમની સાથે તકરાર કરી હતી, જે બાબતે આરોપીએ ફરિયાદ/અહેવાલ

નોંધાવ્યો હતો. બાદમાં આ મામલે સમાધાન થયું હતું. આ તમામ કાગળો રજૂ કરવામાં આવ્યા છે જેના પરથી સાબિત થાય છે કે આરોપી શંકાશીલ સ્વભાવનો હતો – આ બાબત માનવા માટેનું આ વધુ એક કારણ છે.

ઊલટતપાસમાં, આરોપી પક્ષે મુખ્યત્વે એવા આધારે પ્રશ્નો પૂછ્યા છે કે મૃતકને રક્ષાબંધનના પ્રસંગે રાજકોટ આવવા દેવામાં આવી ન હતી, અને ઝઘડા પછી આ ઘટના અને પરિણામે આત્મહત્યા થઈ હતી આ હકીકત સાક્ષીને ઘણી વખત પૂછવામાં આવી છે. જો કે, ફરિયાદીના પુરાવા પરથી એ સ્થાપિત થાય છે કે મૃતકના સસરાએ મૃતક વતી ફરિયાદીના ઘરે રાખડી મોકલી હતી. મૃતકે બેંક ખાતું ખોલાવવા માટે તેના પિતાના ઘરે મુલાકાત લીધી હતી અને ઘટના બની તેના થોડા દિવસો પહેલાં બેંક ઓફ ઈન્ડિયા, રાજકોટ ખાતે બચત ખાતું ખોલાવવામાં આવ્યું હતું. આ સંદર્ભમાં દસ્તાવેજી પુરાવા આંક-૫૮, દસ્તાવેજોની યાદી આંક-૬૦ થી ૬૩ પર રજૂ કરવામાં આવ્યા છે. આના પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે મૃતક તેના મૃત્યુના માત્ર ૧૭-૧૮ દિવસ પહેલાં જ તેના પિતાના ઘરે આવી હતી, અને એવું બિલકુલ માની શકાય નહીં કે મૃતકે તેના પિતાના ઘરે આવવાનો આગ્રહ રાખ્યો હતો. વળી, આંક-૩૪ પર, લક્ષ્મણભાઈની ઊલટતપાસમાં, સાક્ષી પોતાની પુત્રીના મરણોત્તર ધાર્મિક વિધિઓમાં વ્યસ્ત હતા અને ૧૭/૮/૦૯ સુધી નિવેદન આપવા ગયા ન હતા. આ સિવાય, સાક્ષી ઊલટતપાસમાં તેમને પૂછવામાં આવેલી અન્ય મોટાભાગની હકીકતોનો ઈનકાર કરે છે. આમ, ઉપરોક્ત સાક્ષીની જુબાની

પરથી જણાય છે તેમ, સ્પષ્ટપણે દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે મૃતક આરોપીઓના ત્રાસથી કંટાળીને, જ્યારે તેણી ૩ મહિનાનો ગર્ભ ધરાવતી હતી ત્યારે પોતાની જાતને આગ ચાંપીને પોતાના જીવનનો અંત લાવવા માટે મજબૂર બની હતી.

(૩) વિપિનભાઈ ભાનજીભાઈ વિંજુડાની જુબાની : વાવડીના રહેવાસી વિપિનભાઈ ભાનજીભાઈ વિંજુડાની આંક-૩૭ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમને પણ ફરિયાદી સાથે તળાજા ખાતેની સરકારી હોસ્પિટલમાં બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને તેઓ લાશ જોયાનું સ્વીકારે છે. સાક્ષીએ જુબાની આપી હતી કે તેમની બહેનની દીકરીના [ભાણીના] પતિ એટલે કે યોગેશ્વરીબેનના પતિ તેણી પર શંકા કરતા હતા, શંકાશીલ સ્વભાવના હતા અને તેણીને હેરાન કરતા હતા, અને અશ્વિનની માતા પણ ફોન પર તેણીને ઠપકો આપતી હતી/ધમકાવતી હતી.

જો કે, પાના ૪ પરની તેમની ઊલટતપાસમાં, આ સાક્ષી ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ નિવેદન આપે છે: “કે મારી ભાણી પોતાની મેળે તેના માતાપિતાના ઘરે આવી ન હતી.” આ દર્શાવે છે કે આ સાક્ષી દરેક બાબતમાં ફરિયાદપક્ષના કેસને સંપૂર્ણ સમર્થન આપે છે, અને તેમના પર અવિશ્વાસ કરવાનું કોઈ કારણ નથી.

(૪) ભાવેશભાઈ લક્ષ્મણભાઈ સોંદરવા (મૃતકનો ભાઈ) : મૃતકના ભાઈ ભાવેશભાઈ લક્ષ્મણભાઈ સોંદરવાની આંક-૪૦ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેઓ મૃતકના ભાઈ છે. તેમની મુખ્ય તપાસમાં, સાક્ષીએ

જુબાની આપી હતી કે આરોપી પક્ષ શંકા અને વહેમ રાખીને વખતોવખત ઝઘડો કરતો હતો, અને દહેજ બાબતે તેણીને હેરાન કરતો હતો, તેણીને મેલાં મારતો હતો અને કહેતો હતો કે આપેલું દહેજ અપૂરતું હતું. સાક્ષીએ જુબાની આપી હતી કે જ્યારે મૃતક ઘરે આવી ત્યારે આ હકીકત તેમને જણાવવામાં આવી હતી.

ઊલટતપાસમાં, આરોપી પક્ષે રક્ષાબંધન અંગે વિવિધ ઉપજાવી કાઢેલી હકીકતો રજૂ કરી હોવા છતાં, આ ઉપજાવી કાઢેલી હકીકતો અંગે દબાણપૂર્વક પ્રશ્નો પૂછવામાં આવ્યા છે, પરંતુ તેનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હોવાથી આરોપીને ફાયદાકારક કશું જ બહાર આવતું નથી.

(૫) ડો. ધીરજ મૈયારામ અગ્રાવત : મૃતકના મૃતદેહનું પોસ્ટમોર્ટમ કરનાર ડો. ધીરજ મૈયારામ અગ્રાવતની આંક-૧૧ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી. સાક્ષીએ જુબાની આપી હતી કે પી.એમ. નોટ પર તેમની સહી છે, અને પી.એમ. નોટ આંક-૧૨ તરીકે રજૂ કરવામાં આવી છે, અને પોલીસ યાદી તથા ઇન્કવેસ્ટ પંચનામું આંક-૧૪ અને ૧૫ તરીકે રજૂ કરવામાં આવ્યા છે, અને તેઓ એમ પણ જણાવે છે કે તેઓએ નમૂના સીલ કર્યા હતા, અને તારીખ ૭/૧૨ ના એમ.ઓ. મારફતે મોકલેલી યાદી આંક-૧૬ તરીકે રજૂ કરવામાં આવી છે. સાક્ષીએ નિષ્ણાત સાક્ષી તરીકે પુરાવો આપ્યો હતો.

(૬) ઇન્કવેસ્ટ પંચનામું : આંક-૧૫ પરનું ઇન્કવેસ્ટ પંચનામું એકિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ અને પંચ સાક્ષીઓની હાજરીમાં પોલીસ દ્વારા

નોંધવામાં આવ્યું હતું. તેના પર અવિશ્વાસ કરવાનું કોઈ કારણ નથી કારણ કે તેના અંગે કોઈ વિવાદ નથી.

(૭) યોગરાજસિંહ ચંદ્રસિંહ ગોહિલ (પી.એસ.ઓ.) : તત્કાલીન સમયે પી.એસ.ઓ. [પોલીસ સબ-ઓફિસર] રહેલા યોગરાજસિંહ ચંદ્રસિંહ ગોહિલની તપાસ કરવામાં આવી છે. તેમની જુબાનીમાં દસ્તાવેજી પુરાવાઓનો સમાવેશ થાય છે, જે આંક-૪૩ થી ૫૪ પર રજૂ કરવામાં આવ્યા છે.

(૮) શ્રી રતિલાલ રાઘવજીભાઈ સુરાણી (તપાસ અધિકારી – આઈ.ઓ.) : ત્યારબાદ, આંક-૬૪ પર, તપાસ અધિકારી શ્રી રતિલાલ રાઘવજીભાઈ સુરાણીની તપાસ કરવામાં આવી છે. પ્રતિકૂળ સાક્ષીઓ દ્વારા તેમને આપવામાં આવેલા નિવેદનો સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે.

ઊલટતપાસમાં, એ સ્વીકારવામાં આવ્યું છે કે આ અધિકારીએ નિષ્પક્ષ રીતે તપાસ હાથ ધરી હતી. આ અધિકારીએ તેમની ઊલટતપાસમાં, પાના ૭ પર જુબાની આપી હતી કે: “શું એ વાત સાચી છે કે આ ઘટના દહેજની માંગણીના કારણે બની હતી? ફરિયાદીએ પોતાની ફરિયાદમાં આ વાતનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી” જો કે, આંક-૨૮ પરની ફરિયાદમાં, પાના ૨ પર, ફરિયાદીએ જણાવ્યું છે કે: “મારી પુત્રીને મારી યથાશક્તિ મુજબ દહેજ આપવા છતાં ત્રાસ આપવામાં આવતો હતો, તે એમ કહીને મેણાં મારતો હતો કે આપેલું દહેજ/કરિયાવર અપૂરતું હતું” જેના દ્વારા જણાવ્યું હતું કે તેણીએ તેના શંકાશીલ સ્વભાવના કારણે, વારંવારના ઝઘડાઓ દ્વારા

શારીરિક અને માનસિક ત્રાસ ભોગવ્યો હતો, જેણે મારી પુત્રીને આત્મહત્યા કરવા મજબૂર કરી હતી, આ હકીકત ફરિયાદમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવી છે.

આમ, દહેજની માંગણી અપૂરતી રીતે આપવામાં આવી હોવાનો આક્ષેપ પરોક્ષ રીતે દહેજની માંગણીની હકીકતને સમર્થન આપે છે.

જો એમ માની લેવામાં આવે કે તપાસ અધિકારીએ તપાસમાં કોઈ ખામી રાખી હતી, તો પણ જ્યારે અન્ય પુરાવા અને દસ્તાવેજ સાબિતી ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપે છે, ત્યારે તપાસમાં કોઈપણ ખામીનો લાભ આરોપીને મળી શકે નહીં.”

૮.૬ અપીલકર્તા તરફેના વિદ્વાન વકીલના જણાવ્યા અનુસાર, ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવા જોઈતા હતા અને જરૂરી સજા ફટકારવી જોઈતી હતી. તેમણે હાલની અપીલ મંજૂર કરવા અને નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા અરજ કરેલ છે.

૯. તેનાથી વિપરીત, સામાવાળાઓ – આરોપીઓ તરફેના વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગોંડલીયાએ વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમનું સમર્થન કર્યું છે અને રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીઓ સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોમાંથી તેઓને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં કાયદા અને હકીકતની કોઈ ભૂલ કરી નથી. સામાવાળાઓ – આરોપીઓ તરફેના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે આરોપીઓ વિરુદ્ધ આક્ષેપિત ગુનાના ઘટકો વાજબી શંકાથી પર સાબિત થયા નથી અને તેથી,

ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીઓને યોગ્ય રીતે જ નિર્દોષ છોડી મૂક્યા છે કારણ કે ફરિયાદી આરોપીઓ સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપો સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે. સામાવાળાઓ તરફેના વિદ્વાન વકીલે એવી પણ રજૂઆત કરી છે કે આરોપીઓને પ્રશ્નવાળા કથિત ગુના સાથે જોડતો રજમાત્ર પણ પુરાવો નથી. સામાવાળાઓ તરફેના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવા મહત્વપૂર્ણ વિરોધાભાસો, લોપ અને અસંગતતાઓથી ભરેલા છે, જે ફરિયાદપક્ષના કેસની સત્યતા વિશે ગંભીર શંકા પેદા કરે છે અને ફરિયાદપક્ષ કથિત ગુનાઓના આવશ્યક ઘટકો સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે તથા કથિત ગુનો આચરવા સાથે આરોપીઓને જોડતા વિશ્વસનીય, ભરોસાપાત્ર અને સમર્થન આપતા પુરાવા રજૂ કર્યા નથી. સામાવાળાઓ તરફેના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રનો આ એક સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાનું અનુમાન નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમથી વધુ મજબૂત બને છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જ્યાં સુધી ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધેલા તારણો વિકૃત, ગેરકાયદેસર અથવા રેકર્ડ પરના પુરાવાઓથી વિપરીત હોવાનું દર્શાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, એપેલેટ કોર્ટે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં સાવચેતી રાખવી જોઈએ. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અપીલકર્તા વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈપણ ક્ષતિ, ગેરકાયદેસરતા, વિકૃતિ અથવા પુરાવાઓની ખોટી સમજ દર્શાવવામાં નિષ્ફળ ગયા છે અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધેલા તારણો પુરાવાની યોગ્ય મૂલવણી અને સુસ્થાપિત કાનૂની સિદ્ધાંતો પર આધારિત છે. સામાવાળાઓ તરફેના વિદ્વાન

વકીલે રજૂઆત કરી છે કે અપીલ ગુણદોષ વિનાની હોવાથી ફગાવી દેવાને પાત્ર છે અને નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ બહાલ રાખવાને પાત્ર છે.

૯.૧ ઉપરોક્ત દલીલો ઉપરાંત, વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગોંડલીયાએ નીચે મુજબની લેખિત રજૂઆતો રજૂ કરેલ છે:

“ફરિયાદીએ સામાન્ય આક્ષેપો દર્શાવતી એફ.આઇ.આર. નોંધાવી છે કે તેણીની પુત્રીએ આત્મહત્યા કરી લીધી છે, કારણ કે તેણીના સાસરીયાઓએ દહેજની માંગણી કરી હતી અને તેણી હેરાનગતિ, ફૂરતાનો ભોગ બની હતી અને તેણીને શારીરિક અને માનસિક ત્રાસ આપવામાં આવ્યો હતો.

આરોપીઓએ કયા સ્વરૂપમાં દહેજની માંગણી કરી હતી તે અંગે કોઈ ચોક્કસ આક્ષેપ નથી.

ફરિયાદીએ પોતાની ફરિયાદમાં ફૂરતા અને શારીરિક કે માનસિક ત્રાસ અથવા દહેજની માંગણીની કોઈ ચોક્કસ ઘટનાનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી.

વધુમાં, ફરિયાદી દ્વારા એવી કોઈ ઘટના જાહેર કરવામાં આવી નથી કે ઘટના પહેલાં તેણીની પુત્રીએ ફરિયાદીને જણાવ્યું હોય કે દહેજની માંગણી છે અને જેના કારણે આરોપીઓ એફ.આઇ.આર. માં મૃતકને હેરાન કરી રહ્યા છે.

ફરિયાદ દાખલ કરતાં પહેલાં ફરિયાદી જાણતા હતા કે અશ્વિનભાઈનો

સ્વભાવ શંકાશીલ હતો કારણ કે તેમણે ૨ વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ ફરિયાદ નોંધાવી હતી, પરંતુ ફરિયાદ દાખલ કરતી વખતે તેમણે એ હકીકત જણાવી ન હતી કે અશ્વિનભાઈનો સ્વભાવ શંકાશીલ હતો.

ત્યારબાદ, મુખ્ય તપાસમાં પ્રથમ વખત તેણીએ જણાવ્યું કે અશ્વિનભાઈના શંકાશીલ સ્વભાવના કારણે તેઓ મૃતક પર ત્રાસ ગુજારતા હતા અને ગાળો આપતા હતા. ત્યારબાદ તેણીએ વિગતવાર જણાવ્યું કે અશ્વિનભાઈએ અગાઉ તેમની પુત્રી સામે તાકી રહેલા ૨ વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ ફરિયાદ નોંધાવી હતી, તેથી અશ્વિનભાઈનો સ્વભાવ શંકાશીલ હતો.

ફરિયાદ નોંધાવતી વખતે ફરિયાદી સાથે તેણીના પતિ અને પુત્ર એટલે કે લક્ષ્મણભાઈ અને ભાવેશભાઈ હાજર હતા પરંતુ તે સંબંધિત સમયે લક્ષ્મણભાઈ અને ભાવેશભાઈના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા ન હતા. એવું જણાય છે કે તેઓએ નિવેદન ન આપવાનું પસંદ કર્યું હતું.

કયા પ્રકારનું દહેજ માંગવામાં આવ્યું હતું, ક્યારે માંગવામાં આવ્યું હતું તે અંગે કોઈ ચોક્કસ આક્ષેપ નથી, કેવો ત્રાસ ગુજારવામાં આવ્યો હતો તે અંગે કોઈ પુરાવો નથી અને એફ.આઈ.આર. માં આ અંગે કોઈ ઉલ્લેખ નથી.

મૃતકનું કોઈ મરણોન્મુખ નિવેદન (ડાઇંગ ડિક્લેરેશન) નથી.

તેથી ઉપરોક્ત તમામ પાસાઓને ધ્યાનમાં રાખીને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે ઠરાવ્યું છે કે ફરિયાદીના પુરાવા વિશ્વસનીય કહી શકાય નહીં, કારણ કે ફરિયાદીના પુરાવામાં મોટા વિરોધાભાસો અને લોપ હતા અને

તેના દ્વારા આરોપીઓને શંકાનો લાભ યોગ્ય રીતે આપવામાં આવ્યો છે.

ફરિયાદ દાખલ કરતી વખતે મૃતકના પિતા એટલે કે લક્ષ્મણભાઈ સોંદરવા હાજર હતા પરંતુ તે સંબંધિત સમયે કોઈ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું ન હતું અને આ જ વાત તેઓ પોતાના પુરાવામાં સ્વીકારે છે.

મૃતકના પિતા તેમની મુખ્ય તપાસમાં જણાવે છે કે તેમના જમાઈનો સ્વભાવ શંકાશીલ હતો અને તેઓ દહેજની માંગણી પણ કરતા હતા અને તેઓ વધુમાં સ્વીકારે છે કે ઘટના પહેલાં તેમની પુત્રી પર ફૂરતા આચરવામાં આવતી હતી અને જ્યારે તેણી રાજકોટ આવતી ત્યારે તે તેમને જણાવતી હતી. પરંતુ તેમના જમાઈ દ્વારા તેમની પુત્રી પર ગુજારવામાં આવતી ફૂરતા સામે તેમના દ્વારા કોઈ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. તેઓએ પોતાની જુબાનીમાં પ્રથમ વખત આ વાત જણાવી હતી.

ફરિયાદ દાખલ કરતી વખતે તેઓ પોતાની પત્ની સાથે હાજર હતા પરંતુ તે સમયે તેમણે આ હકીકત જાહેર કરી ન હતી, ત્યારબાદ તેમણે પ્રથમ વખત પોતાની જુબાનીમાં આ વાત જાહેર કરી હતી.

વધુમાં તેઓ કથિત ઘટના પહેલાં બનેલી કેટલીક ઘટનાઓ ટાંકતા હતા કે, જ્યારે તેઓ માઉન્ટ આબુ જઈ રહ્યા હતા ત્યારે તેઓએ એક રોકાણ કર્યું હતું તે સમયે કોઈ વ્યક્તિ ઊભી રહીને બીડી પીતી હતી અને તેઓ તેમની પુત્રી સામે જોઈ રહ્યા હતા તે સમયે અશ્વિનભાઈએ ઝઘડો શરૂ કર્યો હતો કે તેઓ તેમની પત્ની સામે કેમ તાકી રહ્યા છે.

બીજું, જ્યારે તેઓ માઉન્ટ આબુ હોટલમાં પહોંચ્યા ત્યારે અશ્વિનભાઈએ વેઈટર સાથે ઝઘડો શરૂ કર્યો હતો અને તેથી તેઓ જાણે છે કે અશ્વિનભાઈનો સ્વભાવ શંકાશીલ હતો.

પરંતુ ફરિયાદ દાખલ કરતી વખતે, તેઓ પોતાની પત્ની સાથે હાજર હતા છતાં અશ્વિનભાઈના સ્વભાવ વિશે એક પણ વખત ઉચ્ચાર કર્યો ન હતો. મૃતકના પિતા ખાસ સ્વીકારે છે કે આ બધી બાબતો તેમની પત્ની-જયાબેન જાણતી હતી, તેમ છતાં, તેણીએ ઉપરોક્ત ઘટનાઓ વિશે કશું જણાવ્યું નથી.

તેથી, ઉપરોક્ત પાસાને ધ્યાનમાં રાખીને, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે મૃતકના પિતાના પુરાવાને જોતાં, દહેજની માંગણી અંગે કોઈ ચોક્કસ આક્ષેપ નથી કે કેટલી રકમ માંગવામાં આવી હતી અને કયા સ્વરૂપમાં દહેજ માંગવામાં આવ્યું હતું અને તેથી મૃતકના પિતા દ્વારા આપવામાં આવેલું નિવેદન અસ્પષ્ટ છે અને તેથી વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે જ આરોપીઓને શંકાનો લાભ આપ્યો છે.

અને વધુમાં વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે ઠરાવ્યું છે કે આરોપીઓએ આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરવાનું કોઈ પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ કૃત્ય કરવામાં કોઈ સક્રિય ભૂમિકા ભજવી ન હતી અને તેથી વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીઓને યોગ્ય રીતે શંકાનો લાભ આપ્યો છે.

આંક ૪૦ પર તપાસવામાં આવેલા મૃતકના ભાઈ ભાવેશભાઈ લક્ષ્મણભાઈ સોંદરવા પણ ફરિયાદ દાખલ કરતી વખતે હાજર હતા.

મૃતકના ભાઈ તેમના પુરાવામાં જણાવે છે કે, તેમની બહેન પર ફૂરતા અને ત્રાસ ગુજારવામાં આવતો હતો અને જ્યારે તેણી રાજકોટ આવતી ત્યારે તથા ટેલિફોન દ્વારા પણ તેણી તેમને જણાવતી હતી. પરંતુ ફરિયાદ દાખલ કરતી વખતે તેઓ તેમની માતા સાથે હાજર હતા, તે સંબંધિત સમયે તેમનું નિવેદન પણ નોંધવામાં આવ્યું ન હતું. ત્યારબાદ તેમના પુરાવામાં પ્રથમ વખત તેઓએ આ હકીકતો જાહેર કરી છે.

તેથી વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે તેમના પુરાવા પર યોગ્ય રીતે ભરોસો મૂક્યો નથી.

વધુમાં તપાસ અધિકારીની પણ તપાસ કરવામાં આવી હતી જેમાં તેઓ જણાવે છે કે, તળાજા ખાતે ફરિયાદ નોંધાવતી વખતે ફરિયાદી, મૃતકના પિતા અને ભાઈ હાજર હોવા છતાં તેમના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા ન હતા. જુબાનીમાં રેકર્ડ પર આવે છે કે ૭-૮ દિવસ પછી રાજકોટ ખાતે નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હતા. તપાસ અધિકારીની જુબાનીમાં એ પણ રેકર્ડ પર આવ્યું હતું કે ફરિયાદી અને તેમનો પરિવાર ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ એફ.આઈ.આર. નોંધાવવાનો આગ્રહ રાખતા હતા. (પાના નં. ૧૩૯)

તેથી વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે સાક્ષીઓના નિવેદનમાં સુધારો (ઇમ્પ્રુવમેન્ટ) છે અને તેના પર ભરોસો મૂકી શકાય નહીં.

સાક્ષીઓની જુબાની નીચેના પાસાઓ પર ભરોસાપાત્ર અને વિશ્વસનીય નથી.

ફરિયાદપક્ષ દ્વારા કરવામાં આવેલા આક્ષેપો સામાન્ય પ્રકારના, અસ્પષ્ટ અને ચોક્કસ નથી.

કચું દહેજ માંગવામાં આવ્યું હતું, ક્યારે માંગવામાં આવ્યું હતું, કેવો ત્રાસ ગુજારવામાં આવ્યો હતો, ક્યારે ગુજારવામાં આવ્યો હતો, તે અંગે કોઈ ચોક્કસ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી.

આરોપી નં. ૧ ને દહેજની માંગણી અથવા હેરાનગતિ માટે ઉશ્કેરવા માટે આરોપી નં. ૨ દ્વારા ફોન કરવા માટે કયા ફોન નંબરનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો તેનો કોઈ પુરાવો નથી. મૃતકે કયા ફોન નંબર અને કયા ફોનનો ઉપયોગ કરીને ફરિયાદીને જાણ કરી હતી તેનો કોઈ પુરાવો નથી. કઈ તારીખે મૃતકે તેના પિતાના ઘરની મુલાકાત લીધી હતી અને કથિત હેરાનગતિ અને ત્રાસ તથા દહેજની માંગણી વિશે જાણ કરી હતી તેનો કોઈ પુરાવો નથી. આક્ષેપો તદ્દન, અસ્પષ્ટ અને સામાન્ય પ્રકારના છે કારણ કે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજમાત્ર પણ પુરાવો રજૂ કરી શકાયો નથી.

તેજુબેન નામના સ્વતંત્ર સાક્ષીએ ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી.

પતિ મૃતકના ચારિત્ર્ય પર શંકા કરતો હતો તેવો ફરિયાદપક્ષ દ્વારા કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી. તેનાથી વિપરીત જ્યારે ત્રિકોણ બાગ ખાતે છેડતીની ઘટના બની ત્યારે આરોપી નં. ૧ એ મૃતકનું રક્ષણ કરવા માટે ફરિયાદ દાખલ કરી હતી, તેથી ચારિત્ર્ય પર શંકા કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. વધુમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે પિતા કોર્ટ

સમક્ષ પ્રથમ વખત અન્ય ઘટનાઓ વર્ણવી રહ્યા છે, જે સ્પષ્ટ સુધારો છે, જેને તેમની પત્ની-જયાબેનની જુબાની દ્વારા સમર્થન મળતું નથી.

આરોપી નં. ૧ ના શંકાશીલ સ્વભાવ અંગેનો આક્ષેપ પણ પાયાવિહોણો સાબિત થાય છે કારણ કે મૃતકના પિતા અને પી.ડબલ્યુ.-૧૧ ની જુબાની જોતાં જણાય છે કે મૃતક કોલેજનું એડમિશન ફોર્મ ભરવા માટે રાજકોટ ગઈ હતી અને ખાતું ખોલાવવા માટે બેંકમાં ગઈ હતી. જો પતિ મૃતક બાબતે શંકાશીલ હોત તો તેણીને તળાજાથી રાજકોટ એકલા મુસાફરી કરવા દેવામાં આવી ન હોત.”

૯.૨ પોતાની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, સામાવાળાઓ – આરોપીઓ તરફેના વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગોંડલીયાએ નીચે મુજબના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે:

(૧) રમેશચંદ્ર સી. સોની વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, ૨૦૦૨ (૩) જી.એલ.એચ. ૧૮૨ વિશેષ કરીને પેરા ૪, ૧૦, ૧૨;

(૨) નૂરજહાં વિ. સ્ટેટ રેપ્રેઝન્ટેડ બાય ડી.એસ.પી., (૨૦૦૮) ૧ એસ.સી.સી. ૫૫;

(૩) સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. બાબુભાઈ હરદાસભાઈ મોઢવાડિયા, ૨૦૦૭ ક્રિ. રિપોર્ટર ૬૭૭;

(૪) ચાવડા ઘનશ્યામજી અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, ૨૦૦૭ (૪) જી.એલ.આર. ૩૪૩૩ વિશેષ કરીને પેરા ૧૦, ૧૧, ૧૨;

(૫) શૈલેષ લાલજીભાઈ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, ૨૦૦૮ (૨)

જી.એલ.આર. ૧૫૨૨;

(૬) મલ્લપ્પા વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, (૨૦૨૪) ૩ એસ.સી.સી. ૫૪૪;

(૭) ચંદ્રપ્પા વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫ વિશેષ કરીને પેરા ૪૧, ૪૨, ૪૩, ૪૪;

(૮) રામ પ્યારે વિ. સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ, (૨૦૨૫) ૬ એસ.સી.સી. ૮૨૦;

૧૦. ટ્રાયલ કોર્ટે પસાર કરેલા નિર્દોષ છોડી મૂકવાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમનું અવલોકન કરતાં, નીચેના મુદ્દાઓ નક્કી કરવાના ઉપસ્થિત થાય છે:

(૧) શું ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવામાં યોગ્ય રીતે વાજબીપણું દાખવ્યું છે?

(૨) શું ટ્રાયલ કોર્ટે કારણો નોંધતી વખતે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાની યોગ્ય રીતે મૂલવણી કરી છે?

(૩) શું નિર્દોષ છોડી મૂકવાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા, અનિયમિતતા અને વિકૃતિ છે?

૧૧. કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતાં, સૌપ્રથમ કેસની હકીકતો ધ્યાને લઈએ કે તારીખ ૦૮.૦૮.૨૦૦૮ ના રોજ ૨૨:૧૫ કલાકે ફરિયાદીની પુત્રી, જેના લગ્ન ઘટનાના આશરે છ મહિના પહેલાં આરોપી નં. ૧ સાથે થયા હતા અને આરોપીઓ દ્વારા ગુજારવામાં આવેલા માનસિક અને શારીરિક ત્રાસના કારણે, તેણીએ પોતાની જાતે કેરોસીન છાંટીને આગ ચાંપી આત્મહત્યા કરી

લીધી હતી. ફરિયાદપક્ષનો એવો પણ કેસ છે કે સાસુ ગામડે રહેતા હતા, જેમણે આરોપી નં. ૧ ને દુષ્પ્રેરણ આપ્યું હતું અને ઉશ્કેર્યા હતા તથા આરોપી નં. ૧ પતિ હોવાના કારણે, જે મૃતકની સંભાળ રાખતો ન હતો અને માનસિક તેમજ શારીરિક ત્રાસ આપતો હતો તથા મૃતકના વર્તન પ્રત્યે હંમેશાં શંકા રાખતો હતો અને તેના કારણે, મૃતક પર માનસિક અને શારીરિક ત્રાસ ગુજારવામાં આવ્યો હતો અને તેથી, મૃતકે લગ્નની તારીખથી એક વર્ષના સમયગાળામાં સાસરીના ઘરે આત્મહત્યા કરી લીધી હતી. એવો પણ આક્ષેપ છે કે મૃતક તેના પતિ સાથે તળાજા ખાતે રહેતી હતી કારણ કે આરોપી નં. ૧ શિક્ષક તરીકે ફરજ બજાવતો હતો. એવો આક્ષેપ છે કે રક્ષાબંધનની પૂર્વસંધ્યાએ, આરોપી નં. ૧ એ મૃતકને તેના પિયરે જવા દીધી ન હતી અને જન્માષ્ટમીની પૂર્વસંધ્યાએ જવાનું કહ્યું હતું કારણ કે ત્યારે વધુ રજાઓ હતી અને તેણી રાજકોટ જઈ શકે તેમ ન હતું જ્યાં તેના (મૃતકના) માતાપિતા રાજકોટ ખાતે રહેતા હતા. મૃતકના પિતા એસ.આર.પી. જૂથમાં એ.એસ.આઈ. તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને તેથી, તેઓ રાજકોટ ખાતે ઘંટેશ્વરના ક્વાર્ટર્સમાં રહેતા હતા. પી.ડબલ્યુ. ૬ ની દરમિયાનગીરીથી, મૃતકની સગાઈ આરોપી નં. ૧ સાથે નક્કી થઈ હતી અને હિન્દુ પરંપરા મુજબ તેઓ વચ્ચે લગ્ન થયા હતા. વધુમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે આરોપી નં. ૧ સ્વભાવે શંકાશીલ હતો અને મૃતકના ચારિત્ર્ય પર શંકા કરતો હતો કે જ્યારે તેણી રાજકોટ આવી હતી અને રેસકોર્સની મુલાકાતે ગઈ હતી ત્યારે કોઈ અજાણી વ્યક્તિએ તેણીની છેડતી કરી હતી અને તેથી, સામાવાળાઓએ અજાણી વ્યક્તિ વિરુદ્ધ એફ.આઈ.આર. નોંધાવી હતી. એવો

પણ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે જ્યારે મૃતક તેના પતિ સાથે માઉન્ટ આબુ ગઈ હતી ત્યારે તે સમયે બપોરના ભોજન અને/અથવા નાસ્તાના સમયે આરોપી નં. ૧ એ હોટલના વેઈટર સાથે ઝઘડો કર્યો હતો અને તેથી, આરોપી મૃતકને હેરાન કરતો હતો. મૃતક પાસેથી હાલના અપીલકર્તા અને પરિવારો પાસેથી દહેજની માંગણી કરવામાં આવી હતી અને જ્યારે પણ મૃતક પિયરે આવતી ત્યારે તેણી આરોપી નં. ૧ ના સ્વભાવ અંગે ફરિયાદ કરતી હતી અને આરોપી નં. ૧ દ્વારા કરવામાં આવતી ગેરવર્તણૂક અને હેરાનગતિ અંગે ફરિયાદ કરતી હતી. ઘટનાના દસ દિવસ પહેલાં, મૃતકનો ભાઈ આરોપીઓના ઘરે ગયો હતો. હવે, મૃતકની માતા એવા પી.ડબલ્યુ. જ ના પુરાવાનું અવલોકન કરતાં, એવું જણાય છે કે આરોપી નં. ૨ તળાજા ખાતે રહેતા ન હતા, પરંતુ માત્ર પતિ અને પત્ની એટલે કે આરોપી નં. ૧ અને મૃતક ત્યાં રહેતા હતા કારણ કે આરોપી નં. ૧ તળાજા ખાતેની શાળામાં શિક્ષક તરીકે નોકરી કરતો હતો. ફરિયાદી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલો કેસ કે આરોપી નં. ૨ એ આરોપી નં. ૧ ને ટેલિફોન કરીને ઉશ્કેર્યો હતો અને આ માટે, આરોપી નં. ૧ મૃતકને માનસિક અને શારીરિક રીતે હેરાન કરતો હતો. જ્યાં સુધી તપાસ અધિકારીના પુરાવાનો સંબંધ છે, જે તપાસ અધિકારીએ કેસની તપાસ કરી હતી, તેમણે આરોપીઓ પાસે ટેલિફોનની સુવિધા હતી કે તેમના નિવાસસ્થાને મોબાઇલ ફોન હતો તે અંગે કોઈ પુરાવો એકત્ર કર્યો નથી; તો પછી તેઓએ એકબીજાને ટેલિફોન કેવી રીતે કર્યો; તે અંગે કોઈ તપાસ કરવામાં આવી ન હતી અને ફરિયાદપક્ષ દ્વારા કોઈ સામગ્રી રજૂ કરવામાં આવી નથી. તેનાથી વિપરીત, એવું બહાર આવે છે કે ઘટનાના દિવસે

પણ, પતિને રૂમની અંદર બંધ કરી બહારથી દરવાજો બંધ કરી દેવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ, મૃતકે આત્મહત્યા કરી લીધી હતી. રેકર્ડ પરથી એવું બહાર આવે છે કે એક તરફ ફરિયાદી અને તેણીના પતિ એવું નિવેદન આપે છે કે દહેજની માંગણી હતી અને બીજી તરફ, મૃતકના પિતાએ સ્વીકાર્યું હતું કે ઘટના બન્યા પછી તમામ દહેજની ચીજવસ્તુઓ આરોપીઓ દ્વારા તેઓને પરત કરવામાં આવી હતી. તેથી, દહેજની માંગણી અંગે ફરિયાદી અને ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી વાત ધોવાઈ જાય છે અને ચાર હિત ધરાવતા સાક્ષીઓ એટલે કે ફરિયાદી, મૃતકના પિતા, ભાઈ અને મામા સિવાય ફરિયાદી કે પરિવારના સભ્યો તરફથી કોઈ પુરાવો લાવવામાં આવ્યો નથી, કેસ સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા અન્ય કોઈ સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી નથી. તપાસ અધિકારીના પુરાવા જોતાં, એવું જણાય છે કે શરૂઆતમાં આ કેસ અકસ્માતે મોતના ગુના તરીકે નોંધવામાં આવ્યો હતો અને જ્યારે ફરિયાદી અને પરિવારના સભ્યો તળાજા ખાતે હતા ત્યારે તેઓએ આરોપીઓ વિરુદ્ધ કશું જણાવ્યું ન હતું અને ત્યારબાદ, બે દિવસ પછી, તેઓએ રાજકોટ ખાતે કમિશનર કચેરીનો સંપર્ક કર્યો હતો અને કથિત ગુના માટે આરોપીઓ વિરુદ્ધ ફરિયાદ દાખલ કરી હતી.

૧૨. તપાસ અધિકારીના પુરાવા પરથી વધુમાં બહાર આવે છે કે આરોપીઓ ખૂનના કોઈ ગંભીર ગુના માટે ફરિયાદ નોંધાવવા ઉત્સુક હતા, પરંતુ કેસની હકીકતો જોતાં અને તપાસ અધિકારી દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી તપાસ અને પુરાવા ધ્યાનમાં લેતાં, જેમને જણાયું હતું કે આ કેસ ખૂનનો ન હતો, તેથી તેઓએ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ ફરિયાદ નોંધી ન હતી, પરંતુ

ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૮૮એ, ૧૧૪ વગેરે હેઠળ ફરિયાદ નોંધી હતી. રેકર્ડ પરથી એવું બહાર આવે છે કે આરોપી નં. ૧ એ મૃતકને વિનંતી કરી હતી કે રક્ષાબંધનને બદલે, મૃતક રાજકોટ ખાતે જન્માષ્ટમીના પ્રસંગે મુલાકાત લે જેથી તેણી ઓછામાં ઓછા ૨-૩ દિવસ રોકાઈ શકે જે મૃતકને ગમ્યું ન હતું અને તેથી, તેણીએ આવેશમાં આવીને આરોપી સાથે ઝઘડો કર્યો હતો અને ત્યારબાદ, તેણીએ આરોપીને રૂમની અંદર પૂરી દઈ બહારથી બંધ કરી દીધો હતો અને આત્મહત્યા કરી લીધી હતી, જેથી આરોપી તેણીને બચાવવા કે છોડાવવા માટે અસમર્થ રહ્યો હતો. પી.ડબલ્યુ. ૧૦, પી.ડબલ્યુ. ૧૧ અને પી.ડબલ્યુ. ૧૨ ના પુરાવા ધ્યાને લેતાં, એવું બહાર આવે છે કે મૂળરૂપે, સાક્ષીઓએ આરોપીઓ વિરુદ્ધ કશું જણાવ્યું ન હતું પરંતુ ત્યારબાદ જ્યારે તેઓ રાજકોટ પહોંચ્યા ત્યારે તેઓએ આરોપીઓ વિરુદ્ધ ફરિયાદ નોંધાવવાનું નક્કી કર્યું અને ત્યારબાદ, આરોપીઓ વિરુદ્ધ ફરિયાદ નોંધવામાં આવી હતી. આ સાક્ષીઓએ કમિશનરની કચેરીનો પણ સંપર્ક કર્યો હતો અને સાક્ષીઓના નિવેદનો રાજકોટ ખાતે નોંધાય અને તળાજા ખાતે ન જવું પડે તેવો પ્રયાસ કર્યો હતો અને ફરિયાદી તથા તેણીના પરિવારના સભ્યોના વર્તનને ધ્યાનમાં લેતાં, આવી હકીકત સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે ફરિયાદી અને તેણીના પતિએ આરોપીઓને ખૂનના આવા ગંભીર ગુનામાં સંડોવવા માટે કેવી રીતે પ્રયાસ કર્યો હતો. આવા સંજોગોમાં, પી.ડબલ્યુ. ૪, પી.ડબલ્યુ. ૫, પી.ડબલ્યુ. ૮ અને પી.ડબલ્યુ. ૯, આ હિત ધરાવતા સાક્ષીઓ સિવાય, કોઈપણ સ્વતંત્ર સાક્ષીઓએ ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી. તેનાથી વિપરીત, પડોશમાં તળાજા ખાતે રહેતી પી.ડબલ્યુ. ૭ ની ફરિયાદપક્ષ

દ્વારા સાક્ષી તરીકે તપાસ કરવામાં આવી હતી, જો કે, તેણીએ ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી અને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવી હતી અને તેણીના પુરાવામાંથી પણ, ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપે તેવું કશું જ ફરિયાદપક્ષ દ્વારા બહાર લાવી શકાયું નથી. પી.ડબલ્યુ. ૪, પી.ડબલ્યુ. ૫, પી.ડબલ્યુ. ૮ અને પી.ડબલ્યુ. ૯ ના પુરાવા પરથી એવું જણાય છે કે સાક્ષીઓએ આરોપી નં. ૧ ના ચારિત્ર્યને એવું દર્શાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે કે તેઓ શંકાશીલ સ્વભાવના હતા અને દર વખતે મૃતક પર શંકા કરતા હતા, તેનાથી વિપરીત, ઘટના સમયે મૃતક આશરે ૨-૩ મહિનાનો ગર્ભ ધરાવતી હતી જે હકીકત પી.ડબલ્યુ. ૧ ના પુરાવા પરથી બહાર આવી હતી. આવા સંજોગોમાં, તપાસ અધિકારીના પુરાવા દ્વારા લોપ અને વિરોધાભાસો સાબિત થયા હતા અને રેકર્ડ જોયા પછી અને હકીકતો ધ્યાને લીધા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે પેરા ૧૪ થી ૮૧ સુધી કારણો આપ્યા છે. પેરા ૮૨ થી, ટ્રાયલ કોર્ટે ફરિયાદપક્ષ તરફથી કરવામાં આવેલી રજૂઆતો ધ્યાને લીધી છે અને અવલોકન કર્યું છે કે પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૧૩(એ) અને (બી) હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવ્યા મુજબ કોર્ટે આરોપીઓ વિરુદ્ધ અનુમાન કરવું જોઈતું હતું અને મૃતક પર ગુજારવામાં આવેલી ક્ષૂરતા અને હેરાનગતિનું તારણ કાઢવું જોઈતું હતું. સાક્ષીઓના કથન અને કેસની સમગ્ર હકીકતો ધ્યાને લેતાં, ટ્રાયલ કોર્ટે પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૧૩(એ) અને (બી) ની જોગવાઈની ચર્ચા કરી છે અને આરોપીઓ કથિત ગુનામાં સંડોવાયેલા હતા તે હકીકત માની નથી. ટ્રાયલ કોર્ટે પેરા - ૮૮ સુધી કારણોની ચર્ચા કરી છે કે કોર્ટે ફરિયાદપક્ષના કેસને શા માટે માન્યો નથી અને ફરિયાદપક્ષ દ્વારા એકત્રિત કરવામાં આવેલા

પુરાવાના સંદર્ભમાં તથા ટ્રાયલ કોર્ટે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત અને આ કોર્ટના ચુકાદાઓ ધ્યાને લીધા પછી, પેરા ૧૦૧ થી ૧૦૩ માં, કોર્ટે ફરિયાદપક્ષના કેસને શા માટે નકારી કાઢ્યો અને અવિશ્વાસપાત્ર ગણ્યો તે હકીકતની યોગ્ય ચર્ચા કરી છે. એ વાત સાચી છે કે આ કમનસીબ ઘટના લગ્નના સાત વર્ષના સમયગાળામાં બની હતી પરંતુ તે માટે ફરિયાદપક્ષે આરોપીઓને ગુનો કરવા સાથે સંડોવવા અથવા જોડવા માટે પૂરતા પુરાવા રજૂ કરવા અને સંતોષ કરવો પડે. જ્યાં સુધી પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૧૩(એ) અને (બી) હેઠળના અનુમાનનો સંબંધ છે, મૃતક પર કરવામાં આવેલ દુર્વ્યવહાર અથવા ગુજારવામાં આવેલ ત્રાસ સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા ઓછામાં ઓછો અમુક પુરાવો રજૂ કરવો જરૂરી છે. હાલના કેસમાં, મૃતક પર કરવામાં આવેલ દુર્વ્યવહાર અથવા ગુજારવામાં આવેલ ત્રાસ અંગે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા આગળ આવીને કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે રામ પ્યારે વિ. સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ, (૨૦૨૫) ૬ એસ.સી.સી. ૮૨૦ માં નોંધાયેલ કેસમાં પેરા ૧૧, ૧૨ અને ૧૩ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે:

“૧૧. અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે વ્યવહારિક રીતે એવો કોઈ પુરાવો નથી કે જેના આધારે એવું કહી શકાય કે હાલના અપીલકર્તાએ દિયર તરીકે આત્મહત્યા કરવા માટે દુષ્પ્રેરણ કર્યું હતું. અમારે આ બાબતમાં વધુ કશું કહેવાની જરૂર નથી.

૧૨. ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણ અંગેનો કાયદો હવે સુસ્થાપિત છે. એવું જણાય છે કે નીચેની

અદાલતોએ પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ (ટૂંકમાં, “પુરાવા અધિનિયમ”) ની કલમ ૧૧૩બી પર વધુ ભાર મૂક્યો હતો. પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૧૩એ અનુમાન વિશે વાત કરે છે. કલમ ૧૧૩એ અને કલમ ૧૧૩બી નીચે મુજબ વાંચી શકાય છે:

“૧૧૩એ. પરિણીત સ્ત્રી દ્વારા આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણ અંગેનું અનુમાન.— જ્યારે પ્રશ્ન એ હોય કે કોઈ સ્ત્રી દ્વારા આત્મહત્યા કરવાનું કૃત્ય તેણીના પતિ અથવા તેણીના પતિના કોઈપણ સંબંધી દ્વારા દુષ્પ્રેરિત કરવામાં આવ્યું હતું કે કેમ અને એવું દર્શાવવામાં આવે કે તેણીએ તેણીના લગ્નની તારીખથી સાત વર્ષના સમયગાળામાં આત્મહત્યા કરી હતી અને તેણીના પતિ અથવા તેણીના પતિના આવા સંબંધીએ તેણી પર ફૂરતા ગુજારી હતી, તો અદાલત કેસના અન્ય તમામ સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને એવું અનુમાન કરી શકશે કે આવી આત્મહત્યા તેણીના પતિ દ્વારા અથવા તેણીના પતિના આવા સંબંધી દ્વારા દુષ્પ્રેરિત કરવામાં આવી હતી. સ્પષ્ટીકરણ.— આ કલમના હેતુઓ માટે, “ફૂરતા” નો અર્થ ભારતીય દંડ સંહિતા (૧૮૬૦ નો ૪૫) ની કલમ ૪૯૮એ માં દર્શાવ્યા મુજબનો જ રહેશે.

૧૧૩બી. દહેજ મૃત્યુ અંગેનું અનુમાન.— જ્યારે પ્રશ્ન એ હોય કે કોઈ વ્યક્તિએ સ્ત્રીનું દહેજ મૃત્યુ નીપજાવ્યું છે કે કેમ અને એવું દર્શાવવામાં આવે કે તેણીના મૃત્યુના થોડા સમય પહેલાં આવી સ્ત્રી પર આવી વ્યક્તિ

દ્વારા દહેજની કોઈપણ માંગણી માટે અથવા તેના સંબંધમાં ફૂરતા અથવા હેરાનગતિ કરવામાં આવી હતી, તો અદાલત એવું અનુમાન કરશે કે આવી વ્યક્તિએ દહેજ મૃત્યુ નીપજાવ્યું હતું. સ્પષ્ટીકરણ. – આ કલમના હેતુઓ માટે, “દહેજ મૃત્યુ” નો અર્થ ભારતીય દંડ સંહિતા (૧૮૬૦ નો ૪૫) ની કલમ ૩૦૪બી માં દર્શાવ્યા મુજબનો જ રહેશે.”

૧૩. એ નોંધવું પ્રસ્તુત છે કે કલમ ૧૧૩બી હેઠળ, અદાલત અનુમાન કરી શકશે જ્યારે કલમ ૧૧૩એ હેઠળ કાયદો કહે છે કે અદાલત અનુમાન કરશે. આ બે જોગવાઈઓ વચ્ચેનો એક મહત્વપૂર્ણ તફાવત છે જે આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણ અંગે અનુમાન ઊભું કરે છે. જ્યારે નીચેની અદાલતો પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૧૩બી લાગુ કરવા માંગતી હોય, ત્યારે પૂર્વશરત એ છે કે સતત હેરાનગતિ અંગે પ્રથમ કોઈ પ્રતીતિકારક પુરાવો હોવો જોઈએ. મદદગારી કરવા અથવા ઉશ્કેરવા જેવા કોઈપણ સ્વરૂપમાં હેરાનગતિ અથવા દુષ્પ્રેરણ અંગેના કોઈપણ પ્રતીતિકારક પુરાવાની ગેરહાજરીમાં, અદાલત સીધેસીધી કલમ ૧૧૩બી લાગુ કરી શકતી નથી અને એવું અનુમાન કરી શકતી નથી કે આરોપીએ આત્મહત્યા કરવા માટે દુષ્પ્રેરણ કર્યું હતું.”

૧૩. ટ્રાયલ કોર્ટે આપેલા કારણો જોતાં, પ્રથમ દ્રષ્ટિએ, એવું જણાય છે કે હાલના કેસની હકીકતોમાં ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ અને ૪૮૮એ ના ઘટકો સંતોષાતા નથી. (૧) રમેશ કુમાર વિ. સ્ટેટ ઓફ છત્તીસગઢ, (૨૦૦૧) ૯

એસ.સી.સી. ૬૧૮; (૨) સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. ભાવેશભાઈ મણીલાલભાઈ પટેલ, ૨૦૨૫ (૨) જી.એલ.આર. ૯૨૩; (૩) રામ પ્યારે વિ. સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ, (૨૦૨૫) ૬ એસ.સી.સી. ૮૨૦; (૪) સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. હાજી હાફિઝ મેમણ, ૨૦૨૬ (૦) જે.એક્સ. (ગુજ.) ૧૦૫ અને (૫) સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. અશ્વિનભાઈ નગીનભાઈ ટંડેલ, ૨૦૨૫ (૦) જે.એક્સ. (ગુજ.) ૩૫૭ ના કેસોમાં અપાયેલા ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લેવો લાભદાયી છે.

૧૪. ચુકાદાઓની હારમાળા દ્વારા એ સુસ્થાપિત છે કે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો હુકમ જેના પર આધારિત છે તે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃ મૂલવણી કરવાની અને પુનઃ વિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા એપેલેટ કોર્ટ ધરાવે છે. જો કે, એપેલેટ કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના કેસમાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડું અનુમાન હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ નિર્દોષતાનું અનુમાન તેને ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ કાયદાની અદાલત દ્વારા તેને દોષિત સાબિત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાની નિર્દોષતા મેળવી લીધી હોવાથી, તેમની નિર્દોષતાનું અનુમાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પુનઃપુષ્ટ, પુનઃસ્થાપિત અને મજબૂત બને છે.

૧૫. વધુમાં, જો રેકર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો એપેલેટ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ છોડી મૂકવાના તારણમાં ખતેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં. વધુમાં, નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમ સામેની અપીલમાં

સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, અપીલ અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં જ્યાં સુધી નીચલી કોર્ટનો અભિગમ કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતાથી દૂષિત ન થયો હોય અને જે તારણ પર કોઈ વાજબી વ્યક્તિ પહોંચી ન શકે તેવા તારણ પર પહોંચવામાં આવ્યું ન હોય અને તેથી, તે નિર્ણયને વિકૃત ગણવામાં આવે. માત્ર બે મંતવ્યો શક્ય હોવાના કારણે, અપીલ અદાલત એવો અભિપ્રાય અપનાવશે નહીં કે જે નીચેની અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાને ઉલટાવી દે. જો કે, એપેલેટ કોર્ટ પાસે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા છે જો તેનો એવો અભિપ્રાય હોય કે નીચેની અદાલત દ્વારા લેવાયેલું તારણ વિકૃત છે અને કોર્ટે કાયદાની સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે અને રેકર્ડ પરના મહત્વપૂર્ણ પુરાવાને અવગણ્યો છે. આવા સંજોગોમાં, આરોપીઓ પર જે ગુનાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે તે ગુનો આચરવા સાથે તેઓ સંકળાયેલા છે કે કેમ તે શોધી કાઢવા માટે રેકર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે ન્યાયી નિર્ણય પર પહોંચવા માટે પુરાવાની પુનઃ મૂલવણી કરવાની ફરજ એપેલેટ કોર્ટ પર લાદવામાં આવી છે.

૧૬. ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ કલોર્નિડ, (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫, વધુ ખાસ કરીને પેરા નં. ૪૨ અને ૪૩ ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા વ્યાપ અને સિદ્ધાંતો સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે, જેની બાદમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા રાજેશ પ્રસાદ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર અને અન્ય, [૨૦૨૨] ૩ એસ.સી.સી. ૪૭૧ ના કેસમાં પુનઃ પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી, જેમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના કેસમાં સામાન્ય સિદ્ધાંતો

સ્પષ્ટ કર્યા છે, વધુ ખાસ કરીને પેરા નં. ૨૬ માં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના વિવિધ ચુકાદાઓના આધારે સામાન્ય સિદ્ધાંતો નક્કી કરવામાં આવ્યા છે. ત્યારબાદ બાબુ સાહેબાગૌડા રુદ્રગૌડાર વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, એ.આઈ.આર. ૨૦૨૪ એસ.સી. ૨૨૫૨ = (૨૦૨૪) ૮ એસ.સી.સી. ૧૪૯ ના કેસમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે આવા જ મુદ્દાની ચર્ચા કરી છે, વધુ ખાસ કરીને પેરા નં. ૩૭ થી ૪૦ માં. તેથી, અમે ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધેલા તારણો સાથે સંપૂર્ણ સહમત છીએ.

૧૭. રમેશ વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, [૨૦૨૪] ૯ એસ.સી.સી. ૧૬૯ માં નોંધાયેલ નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો પણ યોગ્ય છે, જેમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા-૨૦ અને ૨૧ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે:

“૨૦. આ તબક્કે, નિર્દોષ છોડી મૂકવાના ચુકાદા સામેની અપીલ સાથે કામ કરતી વખતે એપેલેટ કોર્ટની સત્તા અંગે આ કોર્ટ દ્વારા ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક ના કેસમાં તારવવામાં આવેલા સામાન્ય સિદ્ધાંતોનો સંદર્ભ લેવો પ્રસ્તુત થશે. સિદ્ધાંતો નીચે મુજબ વાંચી શકાય છે:

“૪૨. (૧) એપેલેટ કોર્ટ પાસે નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો હુકમ જેના પર આધારિત છે તે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃ મૂલવણી કરવાની અને પુનઃ વિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે.

(૨) ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ

મર્યાદા, પ્રતિબંધ કે શરત લાદતી નથી અને એપેલેટ કોર્ટ તેની સમક્ષના પુરાવા પર હકીકત અને કાયદા બંનેના પ્રશ્નો પર પોતાના તારણ પર પહોંચી શકે છે.

(૩) “મહત્વપૂર્ણ અને ફરજ પાડતા કારણો”, “સારા અને પૂરતા આધારો”, “ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો”, “વિકૃત તારણો”, “સ્પષ્ટ ભૂલો” વગેરે જેવા વિવિધ શબ્દપ્રયોગો નિર્દોષ છોડી મૂકવા સામેની અપીલમાં એપેલેટ કોર્ટની વ્યાપક સત્તાઓને મર્યાદિત કરવાનો ઇશિદો ધરાવતા નથી. આવા શબ્દસમૂહો પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના તારણ પર પહોંચવાની કોર્ટની સત્તાને મર્યાદિત કરવા કરતાં નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં હસ્તક્ષેપ કરવા પ્રત્યે એપેલેટ કોર્ટની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે વધુ “ભાષાકીય અલંકારો” ના સ્વરૂપમાં છે.

(૪) જો કે, એપેલેટ કોર્ટ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છોડી મૂકવાના કેસમાં, આરોપીની તરફેણમાં બેવડું અનુમાન હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ નિર્દોષતાનું અનુમાન તેને ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા તેને દોષિત સાબિત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાની નિર્દોષતા મેળવી લીધી હોવાથી, તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પુનઃપુષ્ટ, પુનઃસ્થાપિત અને મજબૂત બને છે.

(૫) જો રેકર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો

એપેલેટ કોર્ટ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ છોડી મૂકવાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં. ૨૧. રાજેન્દ્ર પ્રસાદ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર ના કેસમાં, આ કોર્ટની ત્રણ જજોની બેન્ચે નિર્દેશ કર્યો હતો કે હાઈકોર્ટ માટે, નિર્દોષ છોડી મૂકવા સામેની અપીલમાં, આરોપીના ગુનાના વિપરીત તારણ પર પહોંચવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટના કારણોને ફગાવી દેવા માટે રેકર્ડ પરથી મક્કમ અને વજનદાર આધારો સ્પષ્ટપણે દર્શાવવા આવશ્યક રહેશે. વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે, નિર્દોષ છોડી મૂકવા સામેની અપીલમાં, સાક્ષીઓની વિશ્વસનીયતા વિશે વિપરીત મત લેવો એ હાઈકોર્ટ માટે કાયદાકીય રીતે પૂરતો રહેશે નહીં અને તે અત્યંત અનિવાર્ય છે કે હાઈકોર્ટ ખાતરીપૂર્વક એવું શોધી કાઢે કે ટ્રાયલ કોર્ટ માટે તેમની જુબાનીને નકારી કાઢવી લગભગ અશક્ય હતી. આ ફોજદારી ન્યાયના ન્યાયશાસ્ત્રીય પાસાના સારતત્વ તરીકે ઓળખવામાં આવ્યું હતું. આ દ્રષ્ટિએ જોતાં, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આરોપીઓને શંકાનો લાભ આપી નિર્દોષ છોડી મૂકવાના સુસંગત અને સારી રીતે વિચારાયેલા ચુકાદાને ઉલટાવીને, અપીલકર્તા નં. ૧ અને ૨ ને દોષિત ઠેરવવામાં પરિણમતો, અપીલ સાથે કામ કરવાનો હાઈકોર્ટનો ઉતાવળિયો અભિગમ ટકી શકે તેમ નથી.”

૧૮. રેકર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતાં, સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે હાલના આરોપીઓને કથિત ગુના સાથે જોડતો કોઈ વિશ્વસનીય પુરાવો નથી અને રેકર્ડ પરનો પુરાવો એટલો ખાતરીપૂર્વકનો નથી કે આરોપીઓએ કથિત ગુનો કર્યો છે તે

વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરી શકાય. તેથી, રેકર્ડ પરના પુરાવા પર આરોપીઓને દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાને રાખીને, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવામાં હકીકત અને કાયદાની કોઈ ભૂલ કરી નથી અને ચુકાદા તથા હુકમમાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા અને ક્ષતિ જણાતી નથી.

૧૯. વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ જોતાં, સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે રેકર્ડ પરના પુરાવાની મૂલવણી કરવામાં અને આરોપીઓ સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોમાંથી તેઓને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં હકીકત અને કાયદાની કોઈ ભૂલ કરી નથી. પુરાવાની પુનઃ મૂલવણી કરતાં પણ, સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે ફરિયાદપક્ષ આરોપીઓ સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપો વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવામાં સદંતર નિષ્ફળ ગયો છે. તેથી, ટ્રાયલ કોર્ટનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ ટકી રહેવા પાત્ર છે અને હાલની અપીલ ફગાવી દેવાને પાત્ર છે.

૨૦. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાને રાખીને, હાલની અપીલ ગુણદોષ વિનાની છે અને તે ફગાવી દેવાને પાત્ર છે. પરિણામે, તે ફગાવી દેવામાં આવે છે. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છોડી મૂકવાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ આથી બહાલ રાખવામાં આવે છે. જામીન ખત રદ થાય છે. રેકર્ડ અને કાર્યવાહી સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને તુરંત જ પરત મોકલી આપવી.

(હેમંત એમ. પ્રચ્છક, ન્યાયમૂર્તિ)

વી.આર. પંચાલ

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====